

Çocuk ve Gençlik Yazınında Ortaya Çıkan Süper Mitler¹

Hikmet ASUTAY¹

¹Prof. Dr., Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi. E-Posta: hikmetasutay@yahoo.de, ORCID: 0000-0002-0175-2429

Özet: Edebiyatın kendisi de mitolojidir bir bakıma. Hayal dünyası aracılığıyla mitler oluşturulur. Çocuk ve gençlik yazını da bu anlamda hayal gücünü ve mitleri yoğun olarak kullanan yazın türlerindedir. Yetişkin yazınından farkı ise mitlerin çocuğa göre uyarlanmış olmasıdır. Elbette her fantastik unsur birer mit değildir fakat mitleştirilen figürler söz konusudur. Bu çalışmada ele alınan süper kahramanların arketipleri antik mitolojideki “Herkules, Achilleus” tarzı güçlü olağanüstü tiplemeldir. Mitlerin birer fantastik unsur olarak çocuk ve gençlik yazınında önemli işlevi ve görevi vardır. Hayal gücü bağlamında yazın tarihi sürecinde Romantizm dönemi Avrupa’da en verimli ve de ilklerin yaşandığı ve keşfedildiği dönem olmuştur denebilir. Jules Verne ile Fransa’da bilim kurgu, E.T.A. Hoffmann ve de Grimm Kardeşlerin Masal derlemeleri ile Almanya’da fantastik yazın, Mary Shelley ile İngiltere’de fantastik edebiyatın ilk ve öncül eserleri ortaya çıkmıştır. Tüm bunların uyarlanarak çocuk ve gençlik yazınına mal edildiği ve de çocuğa görelilik kavramına uygun olarak uyarlandığı gözlemlenmektedir. Yirminci yüzyılda özellikle Amerika’da pop yazını ürünleri arasında çizgi öykü olarak kurgulanan pek çok eser edebiyata ve de beyazperdeye uyarlanmıştır. Sayısız popüler ürünlerden en ünlüleri hiç şüphesiz “Süpermen, Batman, Spiderman, Hulk vd.” gibi süper kahramanlar ya da fantastik kahramanlar olarak anılan çizgi öykülerden mitleştirilen ve sanayi haline gelen süper mitlerdir. Birçoğu yetişkinlere yönelik olarak ortaya çıkan bu ürünler zamanla çocuk ve gençlere göre uyarlanmış ve çocuk –gençlik edebiyatının da en çok okunan eserleri arasına girmiştir. Bu çalışmada günümüz modern mitlerin çocuk ve gençlik yazınına uyarlanış öyküsüne değinilerek çocuk ve gençlik yazınbiliminin verileri ile irdelenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Amerikalı yazar J. Michael Straczynski’nin dilimize “Süperman – Yeni Dünya 2” (Türkçe’den çeviren Anıl Bilge, YKY Yayınları 2016) olarak aktarılan eseri yazın tarihsel çerçevede gençlik yazınbilimi verileri ışığında eserden hareketle eleştirel yaklaşımla ele alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çocuk ve gençlik edebiyatı, mitoloji, mit, Alman Yazını, süper kahramanlar.

Super Myths Through In Children and Youth Literature

Abstract: Literature itself is mythology in a sense. Myths are created through the dream world. Child and youth literature is one of the types that use imagination and myths extensively in this sense. The difference from the adult literature is that the myths are adapted to the child. Myths have important functions and duties in child and youth literature as a fantastic element. In the context of imagination, it can be said that the period of Romance was the most productive period in Europe during the history of the summer and the time when the firsts were experienced and discovered. Science fiction in France with “Jules Verne”, with the compilation of “E.T.A. Hoffmann” and the Grimm Brothers Fairy Tale, the fantastic literature in Germany, the first and early works of fantastic literature in England with “Mary Shelley” appeared. It is observed that all these are adapted and costed to the child and youth literature and adapted to the child according to the concept of relativity. In the twentieth century, especially in America, many works that were constructed as a comics story among pop literature products were adapted to literature and to the screen. The most famous of the numerous popular products are undoubtedly “Superman, Batman, Spiderman, Hulk et al.” Referred to as superheroes or fantasy heroes, comics myths are super myths that have become myth and become industry. These products, many of which are intended for adults, have been adapted to children and young people over time and have become one of the most read works of child-youth literature. In this study, the story of adaptation of modern myths to child and youth literature is studied with the data of child and youth literacy.

Keywords: Child and youth literature, mythology, myth, German Literature, superheroes.

1. Giriş

Bu çalışmada Antik Yunan ve Roma mitolojileri dışında mitolojik unsurları olan kurgular anlamında edebiyatın mitolojik yanı ele alınmaya çalışılmıştır. Yazın dünyası kendi içinde gerek mitolojilerden yararlanır, gerekse kendi mitolojilerini oluşturur. Bu anlamda fantastik yazın örneğinde görüldüğü gibi her bir figür, her bir kurgu yeni baştan yaratılmış birer mitoloji önermeleridir aslında. Bu önermelerden çoksatar / çok beğenilenleri zamanla

klasikleşir ve kanon ürünler haline de gelebilir. Bu çalışmada örneklenecek olan “Süpermen” öyküsü gibi. Bu yönüyle çalışmanın evreni çocuk ve gençlik yazını olup, örnekleme ise mitolojik özellikleri barındıran süper kahramanlar olacaktır. Sınırlılık ise “Süpermen” figürü olup, bu çalışmada ele alınacak olan öykü çerçevesinde kalınacaktır. İrdeleme, çocuk ve gençlik yazınında kurgulanan diğer pek çok fantastik kurgu ve karakterlerle benzer mitolojik

¹ Bu çalışma 18-20 Ekim 2022 tarihlerinde Ardahan Üniversitesi’nde gerçekleştirilen III. Uluslararası Mitoloji Sempozyumu’nda sözlü bildiri olarak sunulmuş olup başka bir yerde yayımlanmamıştır.

unsurlar taşıdığı söylenebilir. Mitoloji genel olarak Azra Erhat'a göre;

"Mytos söylenen veya duyulan sözdür, masal, öykü, efsane anlamına gelir. Ama mytos'a pek güven olmaz, çünkü insanlar gördüklerini, duyduklarını anlatırken birçok yalanla süslerler. Epos daha değişik bir anlam taşır: Belli bir düzen ve ölçüye göre söylenen, okunan sözdür"(Erhat 2010: s.5).

Bu anlamda mitolojinin yazın dünyası için ana kaynaklardan biri olduğu söylenebilir. Elbette her kültür hem kendi mitolojilerinden hem de diğer kültürlerin mitolojilerinden kaynak olarak yararlanabilir. Alman ve diğer batı yazınlarında çoğunlukla antik Yunan ve Roma mitolojilerinden ve kendi Germen ve Baltık mitolojilerinden de yararlandıkları görülür. Son zamanlarda beyaz perdeye yansıdığı kadarıyla Germen ve Baltık mitolojilerinden oldukça esinlenen yapımlar ve kurguların olduğu görülür .

Antik mitolojinin Alman yazını bağlamında, çocuk ve gençlik yazını özelinde 17. yüzyıldan beri süregelen gelişimine kısaca değindikten sonra günümüzde pop yazını anlamında da çokça kullanılan fantastik ve fantezi gibi alt türlerinde daha çok görülen antik mitoloji uyarlamalarına değinilecektir. Bu uyarlamalar elbette yalnızca kitaplarla sınırlı değil, kitap, dergi, sinema ile yeni medyalarda çoklukla kullanılmaktadır.

2. Alman Yazınında Antik Mitoloji Konusuna Kısa Bakış

Bilindiği üzere antik kültür zamanından çok sonraları Avrupa'da "Renaissance" döneminde antik kültür yeniden doğmuştur. Bu yüzden de Rönesans terimi klasik kültürün yeniden doğuşu anlamında kullanılmaktadır. Antik mitoloji konusunun yazın dünyasında eserlere yer verilmesi Rönesans döneminden itibaren Avrupa'da başlamaktadır (Stierstorfer 2014: 167). Yazarlar bir şekilde antik Yunan ve Roma mitolojisine veya söz konusu mitolojide geçen tanrılara ya da diğer unsurlara

² Fragman, yani bir bakıma yarım kalmış bir eser olarak nitelenen "Pandora" 1810: Prometheus içinde.

³ Goethe yine bu alanda çok etkindir. Örneğin "Iphigenie auf Tauris"(1779) ya da "Egmont" (1788), "Torquato Tasso"(1790) bu antik / klasik dönem eserlerinden bazılarıdır.

⁴ Methiye (Hymne) şiir türünde tamamen serbest formda yazılan Prometheus şiiri, özgürlükçü genç anlayışın biçimsel göstergesi olarak tüm kalıplardan ve geleneksel kurallardan bağımsız bir form oluşturmuştur. Bu bir bakıma genç karakterlerin, gençliğin otoriteye isyanıdır aynı zamanda. Burada otorite, Prometheus'un başkaldırdığı tanrı Zeus'dur. "Sen Zeus..." hitabıyla

değınmekte veya konu edinmektedirler. Alman yazınında da benzer unsurlar görölse de antik kültür biraz daha geç dönemlerde yeniden ortaya çıkmaktadır. Antik kültürün ve özellikle de antik mitolojinin tekrar ele alınıp kültür, sanat ve yazın eserlerinde tekrar ele alınışı Almanya'da 18. yüzyıldaki klasik döneme denk gelmektedir. Alman klasisizminde J. W. v. Goethe², F. Schiller, F. Hölderlin ve H.v. Kleist'in eserlerinde çoğunlukla mitolojik unsurlar, mitolojik kahramanlar yer almaktadır ve dönemin klasik tiyatrosu³ da tamamen klasik antik mitoloji unsurlarından oluşmaktadır (Bkz. Beutin, Ehlert, Emmerich vd. 2001). 1775 yılında Weimar'da genç Goethe "Prometheus" şiirini yazarak antik mitoloji kahramanlarından "Prometheus"⁴ hikâyeye etmiş, başkaldırı ve isyan karakteri ve ateşi çalarak insanlığa hediye etmesi gibi cesaret, coşku ve heyecan duygularının yanı sıra "deha" kavramını da antik bir figür ile özdeşleştirmiş ve kendi çağında "coşku ve fırtına"⁵ denen genç bir akımın doğmasına neden olmuştur.

J. W. v. Goethe'nin İtalya seyahati (1786-1788) ise, klasik ve antik kültür açısından zaten onun yaşam ve sanatında bir dönüm noktasıdır ki, Alman klasisizminin doğuşu bu sayede olmuştur (Balzer / Mertens 1990: 230-237). Bu anlamda klasik dönem deyince, antik dönemin değer ve sanat ölçütlerinin yeniden ele alındığı bir dönem anlaşılmalıdır. 1788 ila 1835 yılları arasında kapsayan Romantizm döneminde de yoğun olarak antik Yunan-Roma kültürlerinin yeniden yaşatıldığı eserler görülmektedir. Öyle ki, 1794-1796 yılları arasında romantizmin filozoflarından F. Schlegel Dresden'de geliştirmiş olduğu yazın kuramı ve tarih felsefesi çalışmasında "çağının yazını ile antik sanat ve yazın anlayışının birleşmesini" konu alır. "Yunan yazını üzerine inceleme" (1797) adlı çalışmasında "modern yazının (romantizm döneminde bu şekilde anılıyor) bütünlük ve tutarlıktan uzaklaştığı, bu nedenle antik yazının örnek alınması gerektiğini, genel anlamda da yazın dünyasının sürekliliği için antik yazının

başlayan şiir, en son dördlüğün en sonunda "Ben" olarak biter ki, tanrının karşısında ona karşı gelen bir "Ben" karakteri oluşturmuştur genç Goethe. Bu ben karakteri aynı zamanda dahidir, "deha" özelliğini taşımaktadır. Aydınlanma döneminin akılcılığının aksine duygu ve coşkulu aynı zamanda dehanın başkaldırısı söz konusudur. Bunun yanı sıra "Ganymed" adlı şiiri de yine antik mitoloji konusunu içeren başka bir eserdir.

⁵ Almancası "Sturm und Drang"dir. 1770 ila 1785 yılları arasında kapsamaktadır ve yalnızca Almanya içinde oluşmuş yazın-tarihsel bir dönemdir.

yaşatılması gerektiğini savunur” (Balzer / Mertens 1990: s.260).

Alman klasisizm dönemi yazarlarından Karl Philipp Moritz (1756-1793) gençlerle bir arada olmasının birikimini eserlerine de yansıtmış ve ünlü gençlik romanı “Anton Reiser”i (1785-1790) yazmış ve daha çok da bu eserle ünlenmiştir. 1789’da Berlin’de eski uygarlıklar alanında profesör olan Moritz’in bir o kadar ünlü başka bir eseri de, çocuk ve gençler için hem bir yazın eseri, hem de başvuru kitabı olmuştur. O da “Götterlehre oder Mythologische Dichtungen der Alten” (1791) başlıklı tanrıların öyküsü ve mitolojik yazın anlamına gelen eseridir. Döneminde en çok satılan eserler arasına girmiştir. Moritz’in bu eserinin Klasik dönemde yazılmış olması da klasik dönem-antik mitoloji ilişkisi açısından rastlantı olmasa gerekir.

Böylelikle Stierstofer’in (2014: 170) belirttiği gibi Alman yazınında 18. Yüzyılda 1791 yılında yayımlanan bu eser ile çocuk ve gençlik yazınında antik mitoloji konusu ilk kez görülmüştür denebilir. Stierstofer’in aktardığına göre bir takım değerler ile tanrıların özellikleri özdeşleştirilmiş ve örnekler olarak okura aktarılmış, bunun yanında antik mitoloji, tanrılar konusunda bilgilendirici metinler sunulmuştur. Bu bakımdan söz konusu eser doğrudan antik mitolojiyi öykülemekten çok, başvuru kitabı niteliğinde daha çok bilgilendirici bir işleve sahip olduğu aktarılmaktadır. Bu aynı zamanda yazınsal dönem veya akımların genel dünya görüşü ve felsefesiyle de ilgilidir. Moritz’in eseri Aydınlanma dönemine denk geldiğinden, aydınlanma döneminin ağır basan eğitsel anlayışı nedeniyle eğitsel-bilgilendirici bir işlev yüklenmiştir denebilir. Aydınlanma dönemi sonrasında ise mitolojik öyküler idealize edilerek okunması gereken metinler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Klasik dönemin ideal insan imgesine uygun olarak da mitolojik kahramanlar öyküleştirilmiş ve düzeyli yazın eserleri olarak görülmüştür⁶. G. Schwab⁷ ve K. F. Becker, mitolojik öykülerini çocuk okurları hedef alarak yazmış (Stierstorfer 2014: 168), mitolojik konulara efsane, söylence ya da geleneksel masal anlatımı biçimiyle yer vermişlerdir.

Klasik dönemi izleyen diğer yazınsal akım ve dönemlerde de yazın ve antik Yunan mitolojisi bağı sıklıkla görülmektedir. Çok fazla eser ve örnekleri

olduğu için bu çalışmada çok kısaca sadece değinilecektir. Ancak Romantizm akımına belki ayrıca parantez açmak gerekecektir. Çünkü eskiye özlem, geçmiş dönem kahramanlıkları, uzaklara özlem etkileriyle antik mitoloji yine en çok kullanılan kaynak olmuştur denebilir. Romantizmin belki daha da önemli bir özelliği fantastik kavramını ve kurgusunu geliştirmiş olmasıdır. Bu anlamda romantizm dönemi yazın dünyasında modernizmin de başlangıcıdır aslında. Çünkü fantastik yazının doğuşu söz konusudur alt türleriyle birlikte; örneğin korku romanları, bilim kurgu romanları, sanatsal masallar ile masal derlemeleri vd. gibi. Örneğin İngiliz yazınından Mary Shelly’nin “Frankenstein” eseri tüm yirminci yüzyıl boyunca güncelliğini korumuş ve diğer süper kahramanlara esin kaynağı olmuştur denebilir.

1950’li yıllarda eski Doğu Alman yazınında mitolojik unsurlar çocuklara yönelik olarak özellikle düşünülmüş ve uyarlanmıştır. Eski doğu Alman yazınında “Prometheus” ve “Herakles”, vd. figürlerine çokça yer veren Bertolt Brecht, Anna Seghers, Heiner Müller ve Christa Wolf gibi yazarlar, genel anlamda eski Doğu Alman devlet politikasına uygun model çizmek, sosyalist gelecek ideale ulaşmada bir materyal olarak kullanmak üzere mitolojik öyküleri çocuk ve gençliğe göre uyarlamışlardır. Bu anlamda antik mitoloji bir tür kültürel miras olarak görülmüştür. Genç kuşakların da bu kültürel mirasla büyümeleri ilke edilmiştir. Bu tutum açıkça Sosyalist Eğitim Programında da yerini almıştır (Bkz. Rutenfranz 2004a, S. 94f). Batı Almanya’da ise daha çok popüler kültür içerisinde ortaya çıkan mitolojik öykülerin olduğunu belirtmektedir Rutenfranz (2004a). Bu anlamda mitolojik öykülerin çoğu, efsane, söylence veya masal tarzında anlatılmakta hatta çizgi öyküler halinde de yayımlandıkları görülmektedir. Michael Köhlmeier; “Telemach” (1995) ve “Calypso” (1997), Dimiter Inkiow; “Ilias”(2004), Als Zeus der Kragen platzte (2007), Paul Shipton; “Schwein gehabt, Zeus! (2005), Rick Riordan; “Percy⁸ Jackson. Diebe im Olymp” (2006) gibi yazarların eserleri çoksatar listelerine girmiş olan eserlerden bazılarıdır.

⁶ Örneğin Christian Oeser’in “Pallas Athene und die kleinen Griechen”(1839) başlıklı eseri o dönem moral ve etik anlatı olarak tanımlanmıştır (Bkz. Stierstorfer). Ayrıca Gustav Schwab ve Karl Friedrich Becker („Erzählungen aus der alten Welt”; 1802/1803) mitolojik öykülere yer vermişler, Odysee, Truva savaşı vd. gibi konuları metinleştirmişlerdir.

⁷ “Odysee” öyküsünü düz yazı olarak Almanca’ya çeviren Schwab’ın eseri yüzyılı aşkın sürede en önemli okul kanonları arasında gösterilmiş ve önemini korumuştur (Bkz. Wikiwand)

⁸ Eser kahramanı “Percy”, mitolojideki “Perseus” adlı kahramanın adından esinlendiği değerlendirilmektedir.

2. Mitoloji Uyarlamaları

Çocuk ve gençlik yazını ile mitoloji deyince şu ayrımı yapmak gerekir: Mitolojik unsurlar hemen her yazın metnine konu olabilir. Ancak söz konusu olan çocuk ve gençlik yazını olunca, burada uyarlamalar öne çıkmaktadır. Uyarlamalar dil açısından ele alındığında iki tür uyarlama ortaya çıkmaktadır. Birincisi aynı dil içinde var olan metnin kurgusal olarak çocuk veya gençlik yazını metnine dönüştürülmesi. Burada söz varlığından söz diziminden cümle kuruluşlarına kadar çocuğa görelilik kavramına uyarlama söz konusudur. İkincisi ise çevirilerdir. Çeviri bağlamının, uyarlamalardan çok daha eski olduğu söylenebilir. Nitekim antik mitoloji metinleri Yunancadan çevrilmiştir (özellikle de Schwab tarafından 19. Yüzyılda yapılan çeviri).

Uyarlama konusuna tekrar dönerek biraz daha açıklamak gerekirse; klasik metinlerin uyarlamaları olduğu gibi, mitolojik anlatıların da çocuk ve gençlik yazınında uyarlamaları görülmektedir. Bu uyarlamaların geleneksel olanı, özetleme biçimindedir. Yani mitoloji öykülerinin daha kısa özet biçimleri, daha basit dil yapıları ile çocuk ve gençlere uyarlanmakta, metin aralarında da resim veya çizim gibi çeşitli görseller de eklenebilmektedir. Görsel unsurlarla zenginleştirilen bilgilendirici veya eğlence odaklı resimli kitaplar daha çok günümüzde görülmektedir.

Çocuk ve gençlik yazınında uyarlamalara neden antik mitoloji öykülerinin konu olarak ele alındığı sorusu ise şu şekilde açıklanabilir: Çocuk ve gençlik yazını genel olarak yetişkin olarak adlandırılan edebiyat bütünü'nün bir parçasıdır. Onun içinde doğup büyüyen ama bütünden daha farklı, hedef-kitlesi, dili ve yapısı farklı bir yazın türü. Bu açıdan bakıldığında çocuk ve gençlik yazınına genel olarak kaynaklık eden bir takım kaynaklar vardır. En büyük kaynağı şüphesiz yazın bütünü içerisinde seçilerek uyarlamalar aracılığıyla çocuk ve gençliğe ulaştırılan yazın metinleridir. Bu metinler genellikle "Robinson Cruseo"⁹ (Daniel Defoe, 1719) tarzı çocuklar için yazılmamış ancak onlara uyarlanmış olan klasik metinlerdir. Kaldı ki aydınlanmacı bir eser olan "Robinson Cruseo"da "Odysseus" tarzı geleneksel

⁹ Bu eser de özellikle çocuklar için yazılmamıştır. Ancak çocuk ve gençler bu eseri seçmiş, okumuş ve çok sevmişlerdir. Belki o yüzden 1780/81 yıllarında Alman yazar Johann Heinrich Campe bu eseri "Robinson der Jüngere" başlığıyla çocuk ve gençler için uyarlamıştır. Bu nedenle J. H. Campe Alman çocuk ve gençlik yazını'nın, dolayısıyla da uyarlama çocuk ve gençlik yazını'nın babası sayılır. Çünkü bu eser Alman yazın tarihinde ilk çocuk- gençlik uyarlama eseridir.

¹⁰ Bu nedenle Grimm kardeşler masal derlemelerinin başlığını "Kinder- und Hausmärchen" olarak

gezgincilik ve macera arayışı esinlenilmiştir. Sonuçta Avrupa kültürü bağlamında "Odysee" geleneği ve kültüründen söz edilebilir. Ancak bu çalışma kapsamını aşacağından, Odysee esinlenmesine burada yalnızca değinilerek geçilecektir.

Masallar da aynı şekilde çıkış noktası olarak doğrudan çocuklar için yazılmamış, derleyenler tarafından çocuk ve gençler için uyarlanmıştır¹⁰. Bu bakımdan masallar, antik mitoloji öykülerine de en yakın türler olarak gösterilebilir. Çünkü hepsinde gerçek ile gerçeküstü öğeler bir aradadır, yani fantastik kavramı söz konusudur. Antik mitoloji öyküleri de bu anlamda çocuk ve gençlik yazınına çok önemli bir kaynak olarak görüldüğü için anlatıla gelmiş ve uyarlamalara yer verilmiştir. O kadar ki, antik mitoloji öyküleri ya da kahramanlarının izleri, izdüşümleri hemen her batılı çocuk ve gençlik yazını metinlerinde, hatta yetişkin yazınında da yoğun olarak işlenmiştir. Esinlemeler sonucuyla Amerika'da otuzlu yıllarda örneğin "Süpermen"(Jerry Siegel ve Joe Schuster: 1933, Bkz. Ntw.com.tr) çizgi romanlarının öncülleri yaratılmış, sayısız öyküsü yazılmış ve beyaz perdeye de hemen her dönem yeniden uyarlanmıştır¹¹.

Diğer bir kaynak ise, modern dönemde daha fazla görüldüğü üzere özel olarak çocuk ve gençler için yazılan yazın metinleridir. Bunlar başlangıçta bilgilendirici amaçla yazılan sadeleştirilmiş, basit dil kullanılmış ve görsel unsurlarla zenginleştirilmiş başvuru kitaplarıdır. Örneğin Simone Mann'ın metin yazarlığını yaptığı, çizerliğini ise Laura Dohmen'in üstlendiği "Myhthen & Sagen"(2018) (Mitler ve Söylenceler) adlı başvuru-bilgilendirici resimli kitaptır. Toplam 48 sayfadan oluşan kitap, arka kapak metninde yedi yaş ve üstü çocuklar için önerilmiş. Karton Truva maket malzemesi ve kitap içeriği yüklü bir de CD beraberinde oluşturulmuş kitapta yalnızca antik mitoloji değil, altı bölüm halinde genel olarak mitoloji ve söylenceler, sonra sırası ile Yunan ve roma, Almanya, İskandinav, Britanya mitolojilerine de yer verilmiştir.

Ayrıca ekran ve sinema bağlamında beyaz perdeye uyarlanan mitoloji öykülerinden söz edilebilir. En çok da Walt Disney yapımlarından ve benzeri

adlandırmışlardır. Bu da Türkçe'de "Çocuk ve Aile Masalları" anlamına gelir ki, Jakob ve Wilhelm Grimm, masal derlemesinin önsözünde derlemelerinin yöntemlerini anlatırken özellikle çocuklara uygun olsun diye dili sadeleştirdiklerini, herkesin anlayabileceği standart ya da orta Almanca ağız ile yazdıklarını belirtmişlerdir (Bkz. J. Ve W. Grimm; masal önsözü).

¹¹ Çağımızın bu süper kahramanları 20. ve 21.yüzyıl yazınlarının ve de kültürlerinin en büyük mitolojik kahramanlarındandır, denebilir.

mitoloji uyarlamalarının ya animasyon, ya çizgi film ya da gerçekçi Hollywood yapımları olarak günümüzde izlendikleri görülmektedir.

Uyarlamaların bir diğer yöntemi de dekonstruktif bir tarzda var olan ya da bildik öykülerin değiştirilerek yeni metinler halinde uyarlanmasıdır. Bu tarzda yüzüklerin efendisi, Harry Potter ya da Percy Jackson tarzı fantastik kurgular girer. Mitolojik öykülerin ikibinli yıllarda oldukça popüler olduğunu belirten Stierstorfer, bunda günümüz yeni medyaların ve teknolojinin büyük rol oynadığını belirtmektedir. Teknoloji sayesinde bilgisayar kurguları ile karşımıza animasyon tarzı veya gerçekçi animasyon diyebileceğimiz tarzda yapımlar karşımıza çıkmaktadır. Bu da Harry Potter, Yüzüklerin Efendisi, Hobbit tarzı fantastik filmlerin artışını sağlamıştır. Doğrudan mitolojik konuları ise Percy-Jackson kitapları ve dolayısıyla film uyarlamalarında görülmektedir. Örneğin Rick Riordan'ın mitoloji uyarlamaları sayesinde 2006 yılından bu yana fantastik ve fantezi türlerinde iyi bir çıkış yaşandığı belirtilmektedir (Bkz. Stierstorfer 2015: 23). Elbette bu popülerliğin büyük çıkışında filmlerin de oldukça önemli bir payının olduğu göz ardı edilmemelidir, örneğin; Troja (Wolfgang Petersen, 2004)¹².

3. Süper Mitler ve Süper Kahramanlar

Batı yazınında çocuk ve gençlik yazını ile antik Yunan mitolojisi bağına yukarıdaki şekilde değindikten sonra Çocuk ve gençlik yazınında ortaya çıkan süper mitler / süper kahramanlar konusuna değinilebilir. Süper kahramanlar deyince akla gelenler elbette "Süperman, Batman, Herkül, Spiderman" vd. karakterlerdir. Bu kahramanların hemen hepsinin kökeninde üstün özellikler doğaüstü güçler bulunmaktadır. Bu özellikleriyle antik Yunan mitolojisi kahramanlarını çağrıştırmaktadır. Tüm bu süper kahramanların içinde "Süperman" seksen yıllık bir geçmişe sahip ilk örnek olarak

nitelendirilebilir ve tüm süper kahramanların ilk örneği olarak gösterilebilir (Bkz. Wagemanns 2011). Wagemanns'ın çalışmasında süper kahramanlar ile antik Yunan kahramanlarından Aşil (Achilleus), Herkül (Herakles) ve Odysseus erdem ve insancıl değerler açısından karşılaştırılmış ve kahramanların üstlendikleri misyonlar benzer olarak tespit edilmiştir. Bu bağlamda Süpermen ve diğer süper kahramanların dünyayı kurtarmak, kötülerle savaşmak, iyilik ve insancıl erdem ve değerlere hizmet etmek gibi görevleri bulunduğuna işaret edilmiştir.

Resim 1: Yarı tanrı Aşil ve süper kahraman "Süperman"

J. Michael ve Shane Davis'in kurguladığı "Süpermen¹³ – Yeni Dünya 2" (çev. Anıl Bilge YKY Y. 2. Baskı 2016) adlı eser de çizgi roman kurgusunda sunulmaktadır. Bu eserde de diğer dizilerinde olduğu gibi iyi ile kötünün savaşı söz konusudur ve klasik masal geleneği olan daima iyilerin kazandığı bir mutlu sonla tamamlanır. İyi karakter "Süpermen" iken, kötü karakter ise "Parazit"tir. Yeni dünya serisi her bir dizide yeni bir düşman ve kurtarılması gereken yeni bir dünya yaratarak satış kaygılarıyla oluşturulmuş Süpermen piyasasının yeni ürünleri olarak değerlendirilebilir.

İncelenen çeviri eser birinci hamur kâğıda basılı 128 sayfadan oluşan renkli çizgi roman olarak

değiştirilirken, Superman değişmez, değiştirilemez 71 yıl boyunca, çünkü o kostüm görsel olarak bir ifadedir. 1938'de göğsünde bir üçgen içinde adının baş harfi vardır. Bu üçgen Amerikan polis rozetine göndermedir. Tabii daha sonra bu yavaş yavaş şimdiki elmas şeklindeki "S" amblemine dönüşür. Man of Steel filminde Jor-El tarafından bu amblemin "Umut" anlamına geldiği belirtilmiştir. Güçlerine gelince, giderek daha fazla arttırılır. İlk başta sadece çok güçlü ve hızlıdır, uçamaz, çok yükseğe zıplar; ama uçaklar hayatımıza girince, sıradan insan bile Superman'den hızlı hareket edebilir, uçabilir hale gelir. O zaman Superman'e yazarları tarafından uçuş gücü verilir. Yani Superman'in güçleri teknolojinin gelişmesi ile artar, çünkü o her zaman teknolojinin ve onu kullanan sıradan insanın önünde olmazsa süper insan olamaz"; <https://tr.wikipedia.org/wiki/Superman>

¹² Bu konu daha önceki mitoloji sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur.

¹³ "Superman, çizgi roman kahramanı. Tüm çizgi roman dünyasının en popüler ve tanınan hayali karakterlerinden biri ve önemli bir Amerikan kültürel ikonudur. İlk Superman 1933 yılında yaratılmış kel bir karakterdir. Uzaydan üstün güçleri ile gelip dünyayı istila edecek bir kötü adam olarak düşünülmüştü ama Jerry Siegel ve Joe Shuster bu konsepti satamadılar. 1938'e kadar Superman'in tasarımları değiştirilip duruyordu. Haziran 1938'de "DC Comics #1" dergisinde Superman ilk defa halka sunuluyor. Bu bildiğimiz Superman kostümünün tasarımı o zamanki sirklerde gösteri yapan "güçlü adam"ların giydiği gibi tayttır. Kostüm renkleri Amerikan bayrağına gönderme yapmak için mavi-kırmızıdır. Yıllar boyunca birçok kahramanın Batman dahil, kostümü

kurgulanmıştır. Resimler ve konuşma balonları ile “comics” / çizgi roman özelliklerinin tam olarak uygulandığı görülmektedir. Tamamen çocuk ve gençlik yeni medyaları bağlamında yeni bir tüketim ürünü olarak kitapçılardaki yerini almış ve beyaz perde de yine yeniden Süpermen dizileri yaratmak için zeminler oluşturma çabasının izlenimini vermektedir.

4. SONUÇ

Bu çalışmada değinilen eser “Superman” ilk örneği değil Süpermen uyarlamaları diyebileceğimiz türde son yıllarda (Amerika’da 2010 ve ülkemizde 2014) üretilen uyarlamalardan biridir. Bu uyarlamalarda ana kahraman olarak superman değişmemektedir. Her bir uyarlamada karşıt karakter ya da kötü karakterler değişmektedir. Değinilen eserde bu sefer değişen kötü karakter “parazit”tir. Her bir uyarlamada bu şekilde dile getirilen ya da kurgulanan kötü karakterlerin de fantastik yani hayal gücüne dayalı doğüstü ya da gerçek dışı güçleri olabilmektedir. Süpermen kahraman her bir uyarlamada farklılaşan kötü kahramanlar karşısında değişmez misyon anlayışıyla iyinin hizmetinde olarak dünyayı ve insanlığı kurtarmaktadır.

Sonuç olarak Aşil, Herkül gibi antik kahramanlardan bu yana her zaman için dünyayı kötülüklerden kurtarmaya hazır süper kahramanlar gerekmektedir. Böylelikle her kuralın, geleneğin ve tüm fizik kurallarının üzerinde giderek mitoslaştırılan kahramanlara ihtiyaç vardır. Tüm bu romantik özelemlerle günümüz dünyasının ve de hedef kitlesinin beklentilerine uyarlanarak kitap ve yeni medyalar piyasasında yeni ürünler ortaya çıkmaktadır. Tüm bunların avunulacak en iyi tarafı, okumaya ilginin artırılabilirdir.

KAYNAKÇA

Birincil Yazın:

J. Michael STRACZYNSKI & Shane DAVIS “Süperman – Yeni Dünya 2”(çev. Anıl Bilge YKY Y. 2. Baskı 2016)

İkincil Yazın:

Arda, Z. C. (1999). Anadolu ve Avrupa Mitolojisinde İçerik ve Motif Karşılaştırması. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, (9).

Beutin, W./ Ehlert, K. / Emmerich, W. / Kanz, Chr. / Lutz, B. / Meid, V. / Opitz, M. / Opitz-Wiemars, C. / Schnell, R. / Stein, P. / Stephan, I. (2001) “Deutsche Literaturgeschichte – von den Anfängen bis zur Gegenwart” Metzler Verlag, Stuttgart, Weimar

Balzer, B. / V. Mertens (1990) (der) “Deutsche Literatur in Schlaglichtern”, Meyers Lexikonverlag, Wien / Mannheim.

Erhat, Azra (2010) Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitabevi, 17.baskı, İstanbul, Mart 2010, s.5

Rutenfranz, Maria (2004): „Caius und die Detektive. Detektivgeschichten aus dem alten Rom für Kinder und Jugendliche auf dem Buchmarkt“, içinde: Brodersen, Kai (der.): Crimina. Die Antike im modernen Kriminalroman, Berlin 2004, S. 31–46.

Stierstorfer, Michael (2014) Antike Mythologie in der gegenwärtigen Alltagskultur: Pegasus-Onlinezeitschrift XIV (2014), Heft 1 S. 167-196.

Stierstorfer, Michael (2017) "Antike Mythologie in der Kinder- und Jugendliteratur der Gegenwart / Unsterbliche Götter- und Heldengeschichten? Series: Kinder- und Jugendkultur, -literatur und -medien" Peter Lang.

Wagemanns, Christina: »Superhelden« in Literatur und Film. M.A. (Magisterarbeit), Heinrich-Heine-Universität Düsseldorf 2011 (99 S.).

İnternet Kaynakçası

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Superman>; 07.09.2022

<https://www.ntv.com.tr/galeri/sanat/supermenin-evrimi,WweuBpflZ0mGobQvCl1O4g/WoGLVvFHR0u9b8WseTsNUg>; erişim: 08.04.2019

<http://www.wikiwand.com/de/Odyssee>; erişim: 06.04.2019

https://www.wikizero.com/tr/Percy_Jackson, erişim: 25.06.2019

<https://romankahramanlari.com/edebiyat-ve-mitoloji/>, erişim: 25.06.2019

Resim1 : Greta Sofa Lampis (2016)